

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 10
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 10. Рівне : РДГУ, 2024. 110 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, в.о.ректора, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології, психодіагностики та психотерапії, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна - здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія»..

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №12 від 5 грудня 2024 р.)*

ситуаціях, відрізнялися хорошим самопочуттям та стійкістю позитивного настрою. В 53,8% учасників дослідження було встановлено середній рівень, а в 15,1% обстежуваних було зафіксовано низький рівень показника, що свідчить про необхідність підвищення ефективності системи психологічної підготовки до участі в бойових діях, зокрема щодо розвитку лідерських якостей, зниження рівня імпульсивності та підвищення рівня врівноваженості, формування якостей, які необхідні для дій в екстремальних умовах, швидкості мислення, прийняття раціональних рішень та відповідальності за їх реалізацію.

Висновки. Психологічна готовність до участі в бойових діях добровольців тероборони визначається цільовими, тимчасовими, ресурсними, продуктивними, операційно-інструментальними, точними параметрами, прояви яких в конкретних умовах бойових дій пов'язані з індивідуальними особливостями психіки людини. Факторами, які впливають на низький рівень готовності до бойових дій, є: негативні установки, низка емоційна готовність, слабкість розвиненості системи мотивації щодо збереження власної життєдіяльності та її забезпечення, нервово-психічна нестійкість, недорозвиненість мотиваційної та ціннісної сфери та ін. Саме тому необхідним є формування як результат психологічної підготовки в добровольців тероборони таких якостей, як: позитивні (відповідальність, чесність, вірність, впевненість, терплячість, працьовитість), професійні (вміння швидко приймати рішення, розуміти інформацію, уважність до деталей, здатність до навчання), вольові (ініціативність, цілеспрямованість, воля, самостійність), моральні (сукупність добровільно прийнятих для себе правил Збройних Сил України), спеціальні професійні (фізична сила, витривалість, емоційна та нервова лабільність, професійна пам'ять, уважність), негативні (агресивність, ненависть, грубість)

Список використаних джерел

1. Івницька А.О. Василенко О.М. Психологічна готовність військовослужбовців до виконання бойових завдань. *Науковий пошук молодих дослідників : збірник наукових праць студентів*. 2023. № 2. С. 155-159.
2. Настанова з психологічної підготовки особового складу підрозділів сухопутних військ: навчально-методичний посібник / За ред. Г. П. Воробйова. Львів: АСВ, 2012. 430с.
3. Про основи національного спротиву. Закон України від 16.07.2021 №1702-IX. Із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 27 січня 2022 року №2024-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222170?an=4> (дата звернення: 10.09.24 р.)

УДК 316.643.3

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ КОНФЛІКТІВ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Рабош Наталія, здобувач ОС «магістр»,

спеціальності 053 «Психологія», 2 курс РДГУ

Науковий керівник: Бабак К. В., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. Необхідною передумовою ефективності навчально-виховного процесу є добрі стосунки між педагогом та учнями. Порушення їх та, як наслідок – конфлікти – одна з найбільш проблем системи освіти. Останнім часом, конфлікти між учнями та вчителями значно почастішали, нерідко мають загострений характер. Серед причин цього і недосконалість самої системи освіти, і швидкий темп розвитку суспільства та його демократизація, і перевантаження педагогів. У зв'язку з цим стан психічного здоров'я педагогів нестабільний, а це впливає на їх стосунки з усіма учасниками навчально-виховного процесу. Деформується установка вчителів навчати, а учнів навчатися, виникає явище переоцінки цінностей. Перевантаження педагогів заважає задовольняти потреби в саморозвитку, повноцінному відпочинку, а падіння рівня життя викликає підвищену тривожність та агресію. Досить часто, вчитель переживаючи свій принизливий стан «компенсує» його у відносинах з учнями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конфлікт (conflictus у пер. з латинської – зіткнення) — взаємодія двох або більш суб'єктів, що мають взаємовиключні цілі і реалізують їх один за рахунок іншого. Отже, щоб конфлікт стався потрібні дії з боку, хоча б одного з опонентів, направлених на те, через що виникла суперечка.

В цілому, конфлікт – це скоріше не відхилення від норми, а певна норма співіснування людей у соціумі, встановлення і зміни пріоритетів у системі інтересів, потреб, суспільних відносин взагалі.

Конструктивний конфлікт має свою динаміку розвитку, яка включає наступні стадії:

I. Передконфліктні стосунки (накопичення проблем, їх невіршеність, поява напруги в стосунках).

II. Загострення конфлікту (стійкий негативний психологічний фон).

III. Конфліктна ситуація (відкритий конфлікт між суб'єктами).

IV. Вирішення конфлікту.

V. Постконфліктна стадія (новий зміст стосунків між учасниками конфлікту).

Конфліктні ситуації властиві процесу навчання і спілкування вчителя з учнями. Зменшити ризик виникнення конфліктних ситуацій допоможе використання наступних дій:

- добір змісту в діалозі (при розмові з дітьми вчителю треба чітко знати, що варто сказати);
- емоційний супровід розмови (як сказати). Дитина спочатку сприймає інтонацію, а вже потім зміст слів;
- час і місце (коли сказати, щоб досягти мети зверненої до дитини мови);
- впевненість у результаті (при кому сказати і навіщо сказати).

Намагайтеся називати учня по імені, навіть тоді, коли ви гніваєтесь на нього. Розмова «по гарячих слідах» приречена на невдачу, бо роздратованість — поганий союзник. Конфліктна розмова з учнем на очах у групи (класу) викликає в нього лише бажання продемонструвати сміливість і незалежність. Невдалою для щирої розмови є присутність інших вчителів, які розпочинають висловлювати власні коментарі і претензії до дитини. Оптимальним варіантом для таких розмов є прогулянки, туристські походи, екскурсії, де забувається буденність, послаблюється щоденна стурбованість і знервованість.

Діалог вчителя з учнями, який ведеться на командно-адміністративному рівні містить набір стереотипних докорів, погроз, невдоволень тим, як поводить себе учень. Педагог не завжди має час або бажання займатися самоосвітою та підвищувати і вдосконалювати свою педагогічну майстерність, вміння спілкуватися компромісно. Звичайно, це проблема і, джерелами цієї проблеми є і, державна політика і, економіка і, умови праці і, відсутність гнучкості у вчителя і, навіть, прогресуюча всездозволеність підлітків. Використання командно-адміністративного стилю спілкування з учнями може бути у деяких випадках виправданим, але постійне його використання у виховному процесі призводить або до гарної дисципліни на уроці і холодному ставленню до вчителя, або до постійних конфліктних ситуацій та опору з боку дітей, тобто бажання зробити навпаки, не підкорятися. Так, учителеві часто доводиться обирати, ким він хоче бути: суворим критиком, непідкупним суддею, неупередженим експертом або наставником, вихователем, людиною, яка розуміє або яка тільки спостерігає. Універсального підходу до кожної окремої ситуації не існує.

Цікава «сходинкова» методика вирішення (запобігання) педагогічних конфліктів, яку пропонує відомий педагог Щуркова Н.Є.:

1 сходинка. Гумор. Легкий і загальнодоступний спосіб. Американські психологи Р. Берон та Д. Ричардсон виокремлюють ще одну здатність гумору – запобігати агресії. На їхню думку, гумор є одним із засобів запобігання агресії, механізм використання гумору може бути таким: «Нас дратує або виводить із себе якась дитина, потім зовсім зненацька вона робить або говорить щось, що нас смішить. Коли це відбувається, наше роздратування, принаймні частково, зникає».

2 сходинка. Ніжність або визнання достоїнств, переваг. Реалізується як через слова, так і за допомогою ніжних поглядів, дотиків, через трепетне ставлення. Цей спосіб дозволяє непомітно піти конфлікту зі сцени, поступившись місцем доброму відношенню.

3 сходи́нка. Компроміс. Механізм дії: щоб щось отримати потрібно чимось поступитися.

4 сходи́нка. Третейський суд. Розрізняють два види: опосередкований (звернення до нормативних документів, творів) і безпосередній, коли звернення йде до реальної особи. Але необхідно відзначити, що третейським суддею може бути лише авторитетна для обох конфліктуючих сторін особа.

5 сходи́нка. Аналіз. До нього звертаються, коли інші способи не здобули належної дії. Об'єктивний аналіз дозволяє вичленувати структуру і причини конфлікту, визначитися з позицією.

6 сходи́нка. Ультиматум. Пред'явлення рішучих вимог із загрозою вживання заходів в разі відмови («Якщо ти не..., то я буду змушена...»).

З деякими учнями не діє жодний метод розв'язання конфлікту із запропонованих. Але ж, по-перше, вчителю потрібно прислухатися до своєї педагогічної інтуїції у вирішенні конфліктів, по-друге, мова не йде про ситуації з дітьми, які мають психічні розлади, по-третє, все ж таки, акцентуючи увагу на рівень вихованості дитини, можна прогнозувати, до яких дій потрібно вдаватися вчителю у конфлікті.

7 сходи́нка. Розрив зв'язків. Єдиний вихід, якщо в конфлікті торкнулися особистих принципів, якими суб'єкт не може поступитися.

В нашому повсякденному житті ми досить часто використовуємо «ти-твердження» та «я-твердження». «Ти-твердження» виступають в ролі амортизатора конфлікту, «я-твердження», навпаки, згладжують конфлікт та мають пом'якшувальну дію на співрозмовника, тому що спираються на особисті почуття та емоції. Порівняйте: «Я дуже хвилююся, коли ти запізнюєшся на перший урок» та «Ти не особливий, щоб запізнюватися на мій урок! Ти і раніше мене підводив». З метою профілактики конфліктів краще використовувати «я-твердження». (Наприклад, «я відчуваю, що..., коли ти, то я почуваюся..., мені неприємно...»).

Досить часто вчитель, даючи вихід своїй емоційній напрузі втрачає контроль. Почуття гніву і навіть страху створюють конфліктну ситуацію. Вибухати або атакувати опонента для того, щоб звільнитися від свого гніву – це хибний шлях. Краще використати один із методів внутрішньої візуалізації. Працює він наступним чином. Необхідно побачити себе в думках, щось говорючим або за допомогою уяви зробити те, чого вимагають від вас внутрішні почуття. Цей метод може звільнити від негативних емоцій. Можливі варіанти звільнення від гніву за допомогою «заземлення» або «проекції». Для цього необхідно повністю розслабитися, а потім уявити, що ви випромінюєте гнів, яким охоплені, і проєктуєте його на екран. Після цього берете променевою гармату та стріляєте в ціль (даєте вихід бажанню насильницьких дій). З кожним попаданням ваше роздратування зменшується доки повністю не щезне.

Ви можете також уявити учня, який вас роздратував, невеличким на зріст, так, щоб він став малозначущим для вас. Почніть з того, що бачите його своїм співрозмовником. Уявіть його дії та маніпуляції, які вас доводять до сказу. Уявіть, що в ході розмови він зменшується, голос його стає тихішим, і врешті-решт він перетворюється на пил або бруд, на який ви можете з силою наступити. Цим ви зможете в думках поставити опонента на місце та «випустити пару». Використання вищезазначених прийомів дозволить педагогові контролювати свою емоційну сферу та тверезо управляти конфліктом.

Висновки. Численні труднощі, які зустрічаються вчителю у навчально-виховному процесі, вибір способів для вирішення конфліктів – це перевірка його моральної зрілості, певний екзаме́н. Однак, варто непокоїтися не тільки у випадку, якщо конфлікти мають місце в рамках робочого процесу, але й тоді, коли вони зовсім відсутні, тому що це показник дефектної взаємодії з учнями, і така взаємодія має поверховий, без особистісний характер.

Якщо деструктивні конфлікти пов'язані із з'ясуванням стосунків і руйнуванням існуючих зв'язків, з психічними розладами, то конструктивні конфлікти запобігають відсталості, застою, стимулюють інтереси і допитливість, самоаналіз, самокритику, в деяких випадках навіть об'єднують людей. Сучасному вчителю необхідні вміння та навички

управління конфліктною ситуацією, знання технологій та методик розв'язання та попередження конфліктів у навчально-виховному процесі.

Список використаних джерел:

1. Гусаренко М. Ю. Стратегія поведінки вчителя у складних педагогічних ситуаціях. Дніпро, 2017. 89 с.
2. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2004. 336 с.
3. Костюшко Ю.О. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя до міжособистісної взаємодії в ситуації конфлікту: Автореф. канд. дис. пед. наук. Житомир, 2000. 20 с.

УДК 159.928

РОЗВИТОК ЛІТЕРАТУРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ПІДЛІТКОВОМУ ТА ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Рожко Олена, здобувач ОС «магістр»,

спеціальності 053 «Психологія», 2 курс, РДГУ

*Науковий керівник: Безлюдна В. І., кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри*

Постановка проблеми. Розвиток літературних здібностей особистості є важливим завданням сучасної психологічної науки та педагогічної практики. Літературні здібності відіграють значну роль у формуванні творчого потенціалу людини, її самовираженні та самореалізації. Особливо актуальним є дослідження розвитку цих здібностей у підлітковому та юнацькому віці, оскільки саме в ці періоди відбувається активне становлення особистості, формування її ціннісних орієнтацій та життєвих планів.

Проблеми розвитку літературних здібностей в підлітковому та юнацькому віці досліджували такі вітчизняні науковці, як М. Мудрак, О. Коваль, М. Ярошук, І. Гречуха, О. Малихіна, Ю. Бондаренко, В. Тименко та інші, проте ґрунтовних праць на цю тему поки що недостатньо, що зумовлює актуальність подальших досліджень у цьому напрямку.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати специфіку розвитку літературних здібностей в підлітковому та юнацькому віці.

Виклад основного матеріалу дослідження. За М. Мудрак літературно-творчі здібності становлять собою системне утворення, ключовими компонентами якого є дивергентне мислення, емоційно забарвлений інтерес до літератури та мови, та лінгвістичні здатності. Їх унікальне поєднання визначає особистісний рівень розвитку літературної творчості та формує лінгвістичні інтереси та настанови [8, с. 977]. І. Гречуха наголошує на тому, що літературні здібності слід розглядати через призму унікального поєднання психічних властивостей особистості, які сприяють досягненню значних успіхів у літературній творчості та впливають на розвиток особистості [3, с. 217].

О. Малихіна зауважує, що істотне значення для літературних здібностей школярів має співвідношення в їхній інтелектуальній діяльності наочно-образних і словесно-логічних компонентів. Однак від цього залежить не рівень розвитку здібностей, а тільки їхня індивідуальна своєрідність. Як компоненти автором визначені наступні [7, с. 23]:

- вразливість, або поетичне сприймання предметів і явищ дійсності; поетична пильність, що дозволяє бачити явища, людей з іншого боку, що вислизає від звичайного ока;
- гарна пам'ять, як образна, так і словесно-логічна, здатність силою мислення й уяви створювати нові оригінальні образи і сюжети;
- легкість виникнення творчих станів, зокрема співпереживання;
- багатство словникового запасу, почуття мови, асоціативне багатство слова.

ЗМІСТ

Частина 1. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ КОНТЕНТ МОЛОДІЖНИХ ПОШУКІВ	
Аладько Тетяна Психологічні чинники професійного вигорання медичних працівників під час війни	3
Бондар Альона Психологічні особливості переходу військовослужбовців від умов бойових дій до цивільного життя	6
Бондар Альона Особливості надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям	8
Боярчук Мар'яна Прагнення до краси та привабливості у контексті психологічного супроводу	10
Василюк Марія Особливості емоційного розвитку дошкільників в умовах війни	12
Верстляр Ярослава Психологічні особливості управлінської діяльності менеджера	15
Горшковська Лілія Проблема об'єктивності в оцінці претендентів на посаду у процесі кадрового відбору	18
Гуцуляк Ангеліна Особливості сприймання казок дітьми старшого шкільного віку	19
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	23
Дем'янюк Любов Психологічні особливості стресостійкості особистості у період військового стану	26
Карпова Жанна Психологія роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах	28
Катеринчук Дарія Теоретичні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці	30
Ковальчук Олена Психологічні чинники депресії у підлітковому віці	32
Косяк Тетяна Ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей в умовах воєнного часу	35
Кравцова Світлана Психологічна корекція тривожно-депресивних станів дорослих середнього віку засобами емоційно-образної терапії	38
Кравчук Ірина Психологічні детермінанти агресії: ретроспективний аналіз	40
Любчик Олександра Роль державних та громадських ініціатив у підтримці ментального здоров'я ВПО після окупації	44
Луцак Ольга Роль ігрової діяльності в розвитку дітей молодшого дошкільного віку	47
Малафей Вікторія Когнітивно-поведінкова терапія як ефективний метод роботи з кризовими станами клієнтів	50
Малютіна Олександра Формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки	52
Мельник Людмила Роль психологічної підтримки у коригуванні впливу чинників,	54

що впливають на професійне самовизначення осіб юнацького віку	
Мельничук Оксана, Піонтковська Діана Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	56
Оздемір Оксана Емоційний інтелект як складова професійного становлення студентів-філологів	59
Омелич Григорій Формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку: педагогічні можливості дидактичної гри	62
Пантелеймонова Наталія, Широких Анастасія Особливості симптомів ПТСР та специфіка його діагностики у військовослужбовців	65
Пермінова Наталія Психологічні чинники управління персоналом в умовах воєнного стану	68
Помаранський Валентин Дослідження психологічної готовності до бойових дій у добровольців сил територіальної оборони Збройних сил України	71
Рабош Наталія Особливості педагогічних конфліктів : шляхи вирішення	74
Рожко Олена Розвиток літературних здібностей у підлітковому та юнацькому віці	77
Сабат Єлизавета Вплив соціальних мереж на комунікативну поведінку старшокурників	79
Сапронова Катерина Сімейні конфлікти як складова міжособистісної взаємодії подружніх пар	82
Супрунюк Олена Розвиток емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку арт-терапевтичними технологіями	84
Хома Людмила Стан медіаосвіти українського юнацтва у період війни	87
Яницька Ольга Фактори ризику ПТСР у військовослужбовців в умовах бойових дій, шляхи їх виявлення та запобігання	89
Яскевець Тетяна Теоретико-методологічні дослідження соціального інтелекту особистості	92
Частина 2. ЛІТЕРАТУРНИЙ КРЕАТИВ: «СТУДЕНТСЬКИЙ ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ» (авторські казки)	
Лазарчук Яна З Україною в серці	95
Власюк Вікторія Птах світла	96
Галюк Світлана Разом непереможні!	97
Дубич Ольга Хосмко та чарівний метелик	98
Жмура Світлана Як ведмідь допоміг зайчику який заблукав	99
Ковальчук Соломія Слідуй світлу в своєму серці	100
Левчук Андрій Лисичка та чарівна квітка	101
Максимчук Маргарита Дикий вогонь	101
Михасик Ольга Казка про білочку Марисю та її страх	102

Шелест Марія Казка про мишеня та велике бажання	103
Частина 3 МАТЕРІАЛИ КОНКУРСУ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ «ПОЯСНИ ДИТИНІ ПРО ГОЛОДОМОР»	
Правник Ярослав, Мельничук Софія, Кучер Максим, Демчук Анна Вони просто чекали нашої смерті	105
Галаган Крістіна Хліб, що став пам'яттю: Історія про Голодомор для дітей	107

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 05.12.2024 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.
друк. арк. 13,4. Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.